

Šifra kandidata:

--

Državni izpitni center

M 2 5 1 1 0 3 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Šolski esej (najmanj 600 besed)

Torek, 6. maj 2025 / 120 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Priloga z izhodiščnim besedilom za razlagalni/interpretativni esej in konceptna lista so na perforiranih listih, ki jih kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati naloge, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje navodila za razpravljalni in razlagalni/interpretativni esej. Esaj naj obsega najmanj 600 besed. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 50.

V preglednici zaznamujte izbrani esej z "x".

1.	2.

Pišite v izpitno polo z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo in skladno s pravopisnimi pravili, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Če se zmotite, napačno besedo ali poved prečrtajte in jo zapišite na novo. Nečitljiv esej bo ocenjen z 0 točkami. Osnutek eseja pišite na konceptna lista. Osnutek se pri ocenjevanju ne upošteva.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 1 prazno.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

L

Konceptni list

L

Konceptni list

Priloga k izpitni poli 1 (M251-103-1-1)**Edvard Kocbek: Črna orhideja** (odlomek)

Edvard Kocbek: Strah in pogum. Ljubljana: Sanje, Mladinska knjiga, 2024. 159–161.

Naenkrat je bil utrujen od prisiljenega, nenaravnega vedenja do ujetega dekleta. Njena ujetost sama je bila nenaravna in neskladna z njeno pojavo. Govoril si je: mlado in lepo žensko peljem v pogubo, čuden nemir me spreletava, življenje ima neskončno večji in višji smisel od smrti. Neslišni glas mu je začel mrko odgovarjati: človek šele nastaja, človečnost se počasi razvija iz nečlovečnosti in premagati jo moreš le tako, da si neusmiljen do nje. Z nogo je zadel ob štrlečo skalo in se komaj ujel, ko si je vneto odgovarjal: hudič naj me vzame, znova se mi temni okrog srca, čudne vezi mi vežejo pamet, čim prej moram iz te negotovosti, čim prej moram postati jasen in miren. Toda drhteča bolečina v notranjosti ga je držala.

Spomnil se je vseh odgovornih dni svojega partizanstva in se treznil. Znova se je zavedel, da še vedno vlada neizprosni razkol med človekom in njegovim bistvom. Živa bitja še vedno težijo v zlo, v smrt in ničnost. Boj šele začnemo. Plemenita žalost ga je pomirila. Zagledal se je vanjo in mirno zaslutil njeno smrt. Njena neizprosna usoda je zmanjšala njeno in njegovo krivdo. Sklenil je, da bo dober in nežen do nje.

Prišla sta na položnejša in glajša tla. Pridružil se ji je in začel hoditi vstric nje. Gledal je predse, na pot in na nižinske predele, ob tem pa je gledal tudi na njen pravilni profil s ponosnim čelom, na visoki život z majhnimi, jedrimi prsmi in na pokončno, lahko postavo. Šla je gibko, z ritmom prirojene skladnosti. Narava jo je izoblikovala brez sleherne napake, kdor jo je uzrl, mu je moralo srce zaigrati od veselja do življenja. Zdelo se mu je, da gre ob njem s posebno vdanostjo, ki je prej ni opazil. Ostra bolečina je spreletela njegovo srce. Rahlo zaupanje, ki ga je opazil v njej do sebe, se je obesilo nanj kakor svinec.

Ko se je začelo novo strmo in nevarno mesto, se je ustavila. Nenadoma se ga je dotaknila in ga prijala za komolec. Zdelo se mu je, da ji iz roke izžareva vročina in da se ji je v očeh zasvetila rahla vlaga.

»Zakaj molčiš?«

Pogledal jo je in se v hipu zazrl v daljavo, da bi ne dal hrane skritemu gonu v sebi, in kratko rekel: »Utrujen sem!« Dobro je vedel, da je beseda resnična in neresnična hkrati.

Gledala ga je s pogledom, ki je izražal bolj bojazen do navzočih trenutkov kakor negotovost prihodnjih ur.

»Kaj boš storil z menoj?«

Začudil se je, glas se ji ni tresel niti ni izražal žalosti, bil je le vroče napet in nejasno dražeč. Zaprl je oči od zadrege, ki je ni mogel premagati, toda njena podoba mu je ostala v njih, moral jo je gledati in ji odgovoriti:

»Ne vem. To ni odvisno samo od mene.«

V srcu je začutil praznoto, obšla ga je nejasna muka, kakor da bi se bil nemoško skril za krinko.

»Kam me pelješ?«

»Vse boš videla, ne razburjaj se.«

»Ne odvedi me predaleč!«

Šele takrat jo je znova pogledal in hitro dejal: »Sama si odšla predaleč.«

Tedaj je znižala glas in rekla: »Kaj hočeš reči?« Ustavila se je. »Zakaj si tako skrivnosten?«

Ni mogel več strpeti v narejeni obrambi, prešel je v napad in zadrhtel od čudne strasti: »Ali se bojiš?«

Odgovorila je tiho in nejasno: »Bojim se ...«

Prijelo ga je za goltanec, požrl je slino in rekel:

»To je slabo znamenje! Nemirno vest imaš!«

OBRNITE LIST.

Začela je znova hoditi in rekla brez moči: »Res je, kar pravijo, s silo vplivate na človeka!«
»Sila proti sili, ne moremo drugače! Danes je mogoče le dvoje, ali domovino braniš ali pa jo zapuščaš in izdajaš.«

Obstala je in se z velikimi očmi zazrla vanj, njihova vlaga se je spremenila v steklen hlad.
»Opredeljuješ me. To je že sodba!« Na obrazu se ji je pojavila srditost.

»Izražam svoj sum in izražam ga povsem upravičeno.«

»Upravičeno? Kako? Saj me ne poznaš.«

»Poznam te bolj, kakor si misliš.«

Pogledala ga je temno, glas ji je prvič komaj slišno zadrhtel: »Potem bi moral vedeti, kako je z menoj!«

Znova se mu je zameglilo pred očmi. Niti slutiti ni mogel, kako je z njo. Zato se je zatekel v brezosebne besede in rekel skoraj nerodno: »Ali naj te mar učim? Če si Slovenka, je naš narodni sovražnik tudi tvoj sovražnik!«

Trenutek je pomolčala, nato je rekla tiho kakor zase: »Morda ste dobri fantje, toda do kraja ne veste, kaj delate.«

»Pa bomo zvedeli. Vso resnico nam boš povedala.«

»Strašen človek si,« je bruhrnilo iz nje. Hotela je še nekaj povedati, pa se je zadržala. Obrnila se je od njega in se zagledala v dolino.

»Jaz nisem strašen, čas je strašen, Katarina,« je dejal mirno in jo prvič poklical po imenu.

1. RAZPRAVLJALNI ESEJ

ALI KNJIŽEVNE OSEBE DOLOČATA LE STRAH IN POGUM?

Zazdelo se mi je, da sem zaslišal Barkov glas: Nevarnost je v tebi in edino v tebi. Kaj naj storim? sem nagonsko vprašal v temo. Samo od tebe je odvisno, ali jo premagaš, je odgovoril glas. Kako naj jo premagam? Samo zato si strahopetnež, ker preveč misliš nase, pretirana zaskrbljenost je tarča sovražnih sil. Začutil sem svoje srce in vprašal dalje: Ali sem živ ali mrtev? Rešen si, to je glavno, ni važno, ali si živ ali mrtev, je odgovoril glas.

/.../

Z revolverjem v roki sem se znova odpravil na pot. /.../

/.../ Sklenil sem, da še to noč napravim izpad iz oblegane hiše.

(Edvard Kocbek: *Temna stran mesca*)

V kašči je vladala težka tišina. /.../

Zasmrdelo je po urinu. Nikogar ni motilo, kajti od vseh je smrdelo tudi po strahu. Valentin je vedel, kako smrdi strah, po kibli v kotu, v katero so tam spodaj scali. Po človeškem znoju. Tako kot človek, ki razpada od strahu. V mariborskih zaporih smrdi strah. Ko začnejo odklepati celice in kličejo imena. Tistih, ki ne pridejo nazaj.

(Drago Jančar: *In ljubezen tudi*)

Primerjajte okoliščine, v katerih se v odlomkih nahajata pripovedovalec v noveli in Valentin. Na podlagi poznavanja novele in romana v celoti predstavite, kako se osebi v teh okoliščinah počutita, ter pojasnite, kako izkušnji, predstavljeni v odlomkih, vplivata na nadaljevanje njune življenjske zgodbe. Katera od vseh književnih oseb v obeh delih pa je po vašem mnenju najpogumnejša? Svojo izbiro utemeljite s povzetkom pogumnega dejanja in pojasnite, s katero vrednoto se povezuje dejanje te osebe. Presodite, v katerem od književnih del je soočanje s strahom prikazano prepričljiveje.

Pazite na jezik, zgradbo in slog svojega pisanja.
Esej naj obsega najmanj 600 besed.

2. RAZLAGALNI/INTERPRETATIVNI ESEJ

Edvard Kocbek: Črna orhideja (odlomek)

Edvard Kocbek: *Strah in pogum*. Ljubljana: Sanje, Mladinska knjiga, 2024. 159–161.

Predstavite okoliščine, v katerih se odvija dogajanje v odlomku. Pojasnite Gregorjevo razdvojenost na začetku odlomka. Razložite, kako se v odlomku skozi pripoved in dialoge ustvarja napetost med Gregorjem in Katarino. Katero od obeh oseb po vašem mnenju njen govor bolj označuje? Na koncu odlomka Katarina pravi, da je Gregor strašen človek, Gregor pa ji odvrne, da je strašen čas. S čigavo trditvijo, Katarinino ali Gregorjevo, se vi kot bralci celotne novele bolj strinjate?

Pazite na jezik, zgradbo in slog svojega pisanja.
Esej naj obsega najmanj 600 besed.

Prazna stran

L

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

[illegible]

L

[illegible]

L

[illegible]

L

[illegible]

L

[illegible]